

УДК 373.2.015.31:74(043.2)

Микуліна А. К.,
старший викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти МДУ
Пронтекер Г. В.,
студентка групи ДО - 2 сп спеціальності «Дошкільна освіта», МДУ

ОСОБЛИВОСТІ ОБРАЗОТВОРЧО-МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

На всіх етапах розвитку суспільства у вихованні дошкільників значна увага приділялась розвитку зв'язного мовлення дітей. Зв'язне мовлення охоплює всі види діяльності дітей дошкільного віку. Сьогодні в Україні значущість цієї проблеми підкреслюється такими державними документами: закони «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про мову», «Базовий компонент дошкільної освіти».

Образотворча діяльність є складною синтетичною діяльністю, в якій виявляє себе особистість дитини, що розвивається, і яка сама впливає на формування особистості [1]. Особистісно-орієнтовна модель педагогічної технології надає образотворчій діяльності статусу чинника та середовища розвитку особистості дитини.

Вплив зображувальної діяльності на розвиток мовлення дітей розглядається в дослідженнях К. Бюлера, Г. Лукенса, В. Мухіної, Н. Рибнікова, Е. Фльоріної та ін.

Найяскравіший вплив образотворчої діяльності на мовленнєву та їх взаємозв'язок проявляється в тому, що дитяча художня діяльність започатковується тільки тоді, коли словесне її вираження вже досягло значних успіхів, коли дитина оволоділа рідною мовою. Мовлення бере участь в усіх етапах творчого процесу: створенні задуму, пошуку способів його реалізації, спрямуванні, уточненні, стимулюванні творення, в процесі оцінки отриманих результатів із задумом. Емоційне, естетично забарвлене мовлення збагачує, спрямовує, стимулює невербальні творчі прояви дитини; водночас у процесі художньої діяльності відбувається й зворотний позитивний вплив на розвиток зв'язного монологічного мовлення, лексики передусім за рахунок збагачення художнього, емоційно-чуттєвого досвіду.

Саме тому в дошкільній лінгводидактиці вчені А. Богуш та Н. Гавриш виокремили інтегрований варіант вищезначених діяльностей – художньо-мовленнєву діяльність дітей дошкільного віку – як специфічний вид діяльності, пов'язаний із сприйманням, розумінням і відтворенням змісту художніх творів у різних видах ігор; продуктивно-естетична діяльність (образотворча, конструктивна), що супроводжується образним мовленням та в процесі якої використовуються різні жанри художнього слова [2]. На думку Н. Гавриш, образотворчо-мовленнєва діяльність – це вид художньо-мовленнєвої діяльності, в якій мовленнєві дії підпорядковуються меті й змісту образотворчої діяльності дитини для її збагачення, спрямування, стимулювання й коментаря. Те, чого немає

в дитячому малюнку, легко й природно заміщується, доповнюється, «домальовується» за допомогою мовлення. І навпаки: невміння дібрати необхідні слова в естетичних переживаннях, що переповнюють дитину, спричинює їх заміну найдоступнішим їй шляхом: жестами, звуконаслідуванням, фарбами, глиною, олівцями, рухами тощо. А складена дитиною казка оживає, набуває додаткових можливостей вираження в ілюструванні її змісту [3].

Способи поєднання зображувальної діяльності та мовлення, художнього слова можуть виступати в таких формах, як словесне малювання, якщо педагог через сприймання поетичного тексту, пейзажної лірики показує дітям приклад художнього опису явищ природи, предметів і об'єктів довкілля.

Методика керівництва образотворчо-мовленнєвою діяльністю полягає у визначенні вихователем пріоритетних ліній заняття, усвідомленні того, що виступає основним завданням, засобом, а що допоміжним.

У дошкільному закладі використовують такий метод, як розповідання дітей за своїми ілюстраціями до казки. На занятті з художнього читання чи розповідання вихователь читає оповідання (чи розповідає казку), на занятті з малювання діти «створюють ілюстрації», малюють за змістом знайомого художнього твору, а на занятті з розвитку мовлення розповідають за серією дитячих ілюстрацій.

Отже, образотворчо-мовленнєва діяльність – це різновид художньо-мовленнєвої діяльності. Відтак, слід пам'ятати, що на кожному занятті з образотворчої діяльності вихователь повинен обов'язково визначити, крім образотворчих, мовленнєві завдання, а саме: збагачення словника, розвиток образного, зв'язного мовлення, використання прислів'їв, приказок, загадок, віршів.

У результаті занурення дітей в активну мовленнєву діяльність на заняттях з образотворчого мистецтва у дітей формується образотворчо-мовленнєва компетенція як кінцевий результат навчання.

Образотворчо-мовленнєва компетенція – це результат художньо-творчої діяльності дитини, в якій мовлення планує, спрямовує, супроводжує, регулює й оцінює процес і продукт образотворення, яке, у свою чергу, збагачує й увиразнює, надає образності мовленню дитини.

Якісний рівень образотворчо-мовленнєвої компетенції дитини, зумовлений, з одного боку, рівнем її знань і уявлень щодо способів образотворення та рівнем сформованих образотворчих умінь і навичок, а з іншого, особистісними якостями, що знаходять самовиявлення в її зображувальній творчості.

Учені (А. Богуш, Н. Гавриш) підкреслювали, що важливу роль мовлення відіграє в процесі створення задуму:

- ✓ спочатку мовлення має констатуючий описовий характер, служить засобом осмислення малюнка, поява якого відбувається стихійно. Діє схема: намалював – пояснив;
- ✓ на другому етапі мовлення включається в покрокове створення задуму. Малюнок виникає в результаті послідовного планування дитиною його

окремих деталей. Мовлення допомагає намітити наступний крок, проговорити можливі варіанти продовження малюнка;

- ✓ на останньому етапі задум якомога повніше продумується наперед як програма послідовних дій [2].

На розвивальний аспект образотворчої діяльності вказує й той факт, що образотворчість є одним із засобів збагачення й розвитку розуміння значення слів, а також показником усвідомлення дитиною значення слова. Саме образотворча діяльність є своєрідною мовою, за допомогою якої діти передають своє сприйняття, свої думки й розуміння смислу довколишнього предметного світу. Твори зображувального мистецтва поглиблюють і поширюють розуміння дітьми значень і різноманітних смислових відтінків слів. Тож образотворча діяльність дошкільників задає розвивальний контекст становленню лексики.

За словами С. Макаренко, обмеженість у володінні технічними навичками зображувальної діяльності призводить до необхідності коментарів, пояснення певних нюансів задуму, конкретизації створеного графічного образу мовленням, роблячи його більш змістовним і завершеним. Чим більше дитина зацікавлена образом, тим яскравіше він виявляється в її мовленні – як у підборі знайомих найбільш точних і влучних слів, так і у власній словотворчості, створенні мовних інновацій для передавання свого особистого, відмінного від інших, розуміння значення й смислу слів. Це приводить до більш швидкого переходу слів з пасиву в активне мовлення [3].

Твори образотворчого мистецтва поглиблюють та поширюють розуміння дітьми значень та різноманітних смислових відтінків слів. Дослідженням З.М. Істоміної, Е.П. Короткової, Н.П. Орланової доведено, що ефективним засобом розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку є твори живопису. Вони викликають у дітей бажання поговорити про зображену ситуацію, природу, персонаж, це наштовхує їх на розповідь, активізує досвід, у дітей з'являється потреба висловитись, розповісти про свої спостереження, враження.

В роботах К.Д.Ушинського та З.Л.Ворошніна підкреслюється важлива роль творів живопису в навчанні дітей розповідання. Є.І. Тихеева вважала, що картина стимулює дітей до складання розповіді, мовчазне розглядання творів живопису, на її думку, неможливе. Розглядаючи репродукцію картини, дитина весь час говорить. Свої враження дитина охоче передає в мові. Є.І.Тихеева радить частіше розмовляти з дітьми за змістом картин, це навчить їх самостійного розповідання. Є.О. Фльорина рекомендує використовувати картини для складання творчих розповідей і розповідей із власного досвіду.

Учені А. Богуш та Н. Гавриш виокремлюють способи поєднання зображувальної діяльності та мовлення, художнього слова, які можуть виступати в таких формах, як словесне малювання, якщо педагог через сприймання поетичного тексту, пейзажної лірики показує дітям приклад художнього опису явищ природи, предметів та об'єктів довкілля. Іншим способом інтеграції образотворчої й мовлення є коментар зображеного, коли вихователь спонукає дітей до вербалізації власних художніх переживань, висловлення думок, які знайшли відображення в малюнках, картинках, репродукціях, що були вибрані дітьми. Нерідко в процесі малювання діти супроводжують зображувальні дії

активним мовленням, неначе акомпанують собі, доповнюючи те, що не може в силу технічних причин бути зображене на аркуші, стимулюють свої дії, розгортають ідеї. Мовленнєві дії дошкільника можна визначити як штрих-мовлення, що будується за законами, які відрізняються від зв'язного висловлювання. Посиленню інтересу до художнього слова сприяє також ілюстрування дітьми власних зв'язних висловлювань, які від того стають більш виразними, повними [2].

Теоретичний аналіз філософських, психолого-педагогічних, художніх праць дозволяє зробити висновок, що образотворча діяльність виступає як один із засобів розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку. Мовлення засвоюється в контексті образотворчої діяльності й спілкування, що її супроводжує. Образотворча діяльність є своєрідною мовою, за допомогою якої діти передають свої думки, своє сприйняття й розуміння смислу довколишнього предметного світу.

Отже, образотворчо-мовленнєва діяльність є багатоаспектною за своєю природою: з одного боку, мовлення впливає на дитячу образотворчість, а з другого – образотворчість, у свою чергу, здійснює вплив на розвиток дитячого мовлення, збагачення словника. Образотворча діяльність задає розвивальний контекст збагаченню мовлення дошкільників.

Список використаних джерел

1. Білан О.І. Художньо-мовленнєва діяльність дітей старшого дошкільного віку / О.І.Білан. - Львів: Проман, 2007. - 64 с.
2. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика. Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш. - К. : Видавничий дім «Слово», 2011, - 704 с.
3. Гавриш Н.В. Розвиток зв'язного мовлення дошкільнят /Н.В. Гавриш. - К.: Шкільний світ, 2006. - 119 с.

УДК 373.2.015.31:745.54(043.2)

Микуліна А. К.,
старший викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти МДУ
Синичка Є. Б.,
студентка групи ДО –3 спеціальності «Дошкільна освіта», МДУ

РОЗВИТОК ДОШКІЛЬНИКІВ В ПРОЦЕСІ ВИГОТОВЛЕННЯ ВИРОБІВ СПОСОБОМ ОРІГАМІ

Художнє виховання дітей необхідно починати в ранньому віці - головне,

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>